

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC
(Giảng Giải Đệ Tử Quy)

Tập 7

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Tốt, khi này chúng ta nói tới, anh bạn 40 tuổi này, tiếp nhận lời dạy bảo của thánh hiền trong năm ngày, nội tâm sanh ra hoan hỷ, thể ngộ rất lớn. Cho nên vào ngày thứ tư, mới sáng sớm, bữa sáng còn chưa chuẩn bị xong, anh liền hẹn tôi, anh nói muốn ngồi xuống trò chuyện với tôi một lát. Tôi cảm thấy là lạ, tôi ngồi xuống có cảm giác như ngồi bàn chông, anh lập tức đến trước mặt tôi, anh nói: “Cả đời này tôi chỉ lạy cha mẹ, chỉ lạy thầy”, tôi thấy chuyện này không ổn rồi, lập tức đứng bật dậy, đích thực là do lời dạy bảo của thánh hiền đã khiến anh rất cảm động, chúng tôi không có công lao gì, thế nên không thể nhận được. Người đàn ông 40 tuổi, vừa nắm đã giữ chặt đôi tay mảnh khảnh của tôi, tôi không biết làm sao. Tôi thấy anh thành tâm vậy, nên trong lòng cũng thấy yên tâm, đành thành toàn tâm cung kính này của anh.

Chúng tôi cũng cảm nhận được trách nhiệm trên vai chúng tôi rất nặng, hy vọng thông qua những khóa học này của chúng tôi có thể thật sự giúp cho càng nhiều người hiểu được, thực sự là thánh hiền thời xưa của Trung Quốc vô cùng vĩ đại. Thánh hiền thời xưa của Trung Quốc nhất định có thể khiến chúng ta thông qua những lời dạy bảo của họ, giúp cho gia đình thế kỷ 21 sau này hòa thuận vui vẻ, xã hội an định. Cho nên thưa các bạn, cho dù hiện tại bạn đã bốn, năm mươi tuổi, cho dù con cái của bạn đã hơn 20 tuổi rồi thì bạn cũng không cần lo sợ, tâm chân thành đến cực điểm thì vàng đá cũng phải cảm động, chỉ tự hỏi đạo đức học vấn của chúng ta đã đủ hay chưa, tuyệt đối không nên lo lắng người khác không thay đổi.

Chúng ta xem tiếp những điều khác, tại sao con trẻ lại lười biếng? Căn nguyên ở đâu? Thưa các bạn, tôi thấy mọi người bây giờ cũng rất giỏi phân tích, trẻ em lười biếng không thể nào do lớn lên rồi mới hình thành, mà gọi là “từ nhỏ thành như thiên tánh, thói quen thành tự nhiên”. Tại sao nhất định phải nắm bắt

được giáo dục càng sớm càng tốt? Là vì một khi đã thành thói quen rồi thì không dễ sửa đổi. Tôi nhớ, đứa cháu trai của tôi khi còn nhỏ, nhìn thấy mẹ của mình đang lau bàn, mẹ mới lau được một nửa thì có việc phải đi xử lý trước, đứa cháu này nhìn thấy mẹ ở đó lau cả buổi chưa xong, nó liền chạy đến cầm giẻ lau lên, cũng ở đó bắt chước lau theo. Sau đó chị tôi quay lại, thưa các bạn, bạn sẽ xử lý thế nào? Chị tôi liền nói với con mình rằng, chị nói: “Vỹ Vỹ à, con còn nhỏ như vậy mà đã biết hiểu thảo với cha mẹ rồi, còn biết giúp đỡ mẹ lau bàn, thật ngoan quá!” Cháu vốn đang lau như thế này, nhưng sau đó càng lau càng hăng say. Vì vậy, trẻ em thông qua sự khích lệ, sự khẳng định của chúng ta thì sẽ kích thích tiềm năng của chúng. Sau khi cháu lau xong, mẹ cháu lại nói: “Tiểu Vỹ à, lau bàn nếu bốn cạnh bàn và góc bàn cũng được tỉ mỉ lau sạch sẽ thì con đã lau cái bàn này một cách hoàn hảo rồi.” Một là khẳng định hiểu tâm của cháu, hai là dạy cháu phương pháp làm việc. Vì thế mà đứa cháu này của tôi rất thích sạch sẽ, mới ba, bốn tuổi đã tự mình gấp chăn bông, xem ra cũng sạch sẽ, gọn gàng lắm! Cho nên, dạy chúng thái độ đúng đắn ngay từ nhỏ rất quan trọng.

Lúc đó, nếu người mẹ chạy đến rồi nổi giận đùng đùng: “Trời ơi, con làm gì vậy? Tránh ra mau, đừng làm loạn ở đây nữa!” Tay của bạn đẩy chúng ra hai, ba lần như vậy, sau này chúng sẽ làm nữa không? Sẽ không làm nữa. Vì vậy, làm cha mẹ phải nắm bắt lấy cơ hội giáo dục, nếu không thì sẽ bỏ lỡ rất nhiều cơ hội tốt. Đợi đến khi chúng không biết giúp đỡ bạn làm việc nhà nữa, lúc đó bạn mới nổi giận thì cũng không ích gì. Rất nhiều phụ huynh đều nói: “Con chỉ cần học hành cho tốt là được, những việc khác đều không cần quan tâm.” Như vậy có được hay không? Bạn xem, chúng chỉ biết học hành, những việc khác đều không làm, đối với chúng mà nói, chúng có tin tưởng vào năng lực làm việc của mình hay không? Không tin tưởng. Chúng càng không tin tưởng thì chúng sẽ càng không dám gánh vác công việc, càng không gánh vác thì liệu có tinh thần trách nhiệm hay không? Sẽ không có. Cho nên đây đều là quan hệ liên đới, chúng ta phải suy nghĩ cẩn kẽ. Con trẻ lao động nhiều thì sẽ có ích rất lớn đối với gân cốt của chúng. Trong lúc lao động, trẻ con cũng sẽ cảm nhận được: “Thì ra mẹ chăm lo cho gia đình thật không dễ dàng; mình mới lau phòng khách thôi mà đã mệt rồi, mẹ còn phải đi làm, trở về lại nấu cơm và còn phải làm bao nhiêu việc như vậy.” Chúng vừa lau nhà, vừa sanh tâm cảm ơn trong lòng. Vì vậy tục ngữ nói “tập lao”, chúng thật sự bỏ công sức, thật sự đi lao động thì mới biết cảm ơn, mới biết được sự vất vả của người bỏ công sức. Thế nên không thể để trẻ em không lao động, tuyệt đối không thể để chúng dưỡng thành thói quen lười biếng.

Chúng ta lại xem quy luật đời sống, tại sao đời sống của trẻ em không có quy luật? Tôi đã từng hỏi học sinh của tôi: “Hôm nay ai đã ăn sáng thì giờ tay?” Rất nhiều, có khoảng gần một nửa số học sinh đều không ăn sáng. Tôi liền hỏi tiếp: “Vậy mẹ các em không nấu bữa sáng à?” Chúng nói: “Mẹ em còn đang ngủ.” Bữa sáng của chúng chính là vài đồng tiền để sẵn ở trên bàn, trên đó có viết hai chữ “bữa sáng”, phụ huynh cho tiền. Xin hỏi những phụ huynh cho con tiền đã từng thật sự đi tìm hiểu những đồng tiền đó có chuyển thành bữa sáng hay không? Có hay không? Không có. Sao mọi người biết vậy? Tiền đó chuyển thành gì vậy? Chuyển thành trò chơi điện tử, chuyển thành một đồng đồ ăn vặt phẩm màu. Nếu trẻ nhỏ ăn những thứ này, ăn nửa năm đến một năm thì nhất định thể chất sẽ suy giảm. Rất nhiều đứa trẻ đều lấy tiền ăn sáng để chơi trò chơi điện tử, đều không ăn.

Vì sao tôi biết vậy? Bởi vì chúng tôi làm giáo viên phải quan tâm trẻ nhỏ, quan tâm học sinh. Tôi phát hiện được, bởi vì tôi dạy học sinh lớp sáu, lớp sáu đang ở độ tuổi dậy thì nên rất nhanh bị đói, đến khoảng hơn mười giờ thì bụng đã sôi ùng ục rồi. Cho nên, trong ngăn kéo của tôi lúc nào cũng có bánh quy, những bạn nhỏ này đều rất thích bánh của tôi, những bạn nhỏ này đều chạy tới. Rất nhiều em khoảng hơn chín giờ đến mười giờ, bạn xem khi chúng ngồi trong lớp học mà sắc mặt có chút xanh xao tức là đói bụng rồi. Tìm hiểu thì tôi mới biết được mấy đồng tiền đó của chúng không chuyển thành bữa sáng mà đã đem tiêu hết. Vì vậy, bậc làm cha mẹ chúng ta, muốn con cái có đời sống theo quy luật, bản thân phải làm gương, phải để cho chúng có được ba bữa ăn bình thường, chúng ta cũng nên chăm sóc nhiều một chút, vì những chăm sóc của bạn sẽ ảnh hưởng đến cả đời của con cái, cho dù vì sức khỏe của chúng hay là làm tấm gương cho chúng, đối với chúng đều rất quan trọng.

Thưa các bạn, những thói quen xấu nói trên, bạn có tin rằng chỉ cần nuôi dưỡng một điều “thiện” thì toàn bộ đều được giải quyết không? Nuôi dưỡng điều thiện nào vậy? “Trăm điều thiện hiếu đứng đầu”, câu nói này tùy theo sự thâm nhập lời dạy bảo thánh hiền của bạn mà thể hội của bạn sẽ càng ngày càng sâu. Câu này có hai ý nghĩa: ý nghĩa thứ nhất, hiếu đứng đầu trong trăm điều thiện; ý nghĩa thứ hai, hiếu tâm khai mở, thì trăm điều thiện tự nhiên sẽ khai mở. Chúng ta hãy xem, một người có hiếu tâm thì liệu có ích kỷ không? Không có. Một người có hiếu tâm thì có cãi lại không? “Cha mẹ gọi, trả lời ngay. Cha mẹ bảo, chớ làm biếng.” Thưa các bạn, đừng xem thường Đệ Tử Quy, chương Nhập Tắc Hiếu đã giải quyết hết vấn đề của con cái các bạn. Khi chúng biết được “thân bị thương,

cha mẹ lo”, chúng có cuộc sống đảo lộn hay không? Sẽ không. Chúng có sống vô trách nhiệm hay không? “Đức tửn thương, cha mẹ tử.” Chúng sẽ rất chăm chỉ, bởi vì “cha mẹ thích, dốc lòng làm”, hy vọng có thể khiến cho cha mẹ vui, khiến cha mẹ cảm thấy an ủi.

Vì thế, hiếu tâm một khi khai mở thì ngoài việc hiếu kính cha mẹ, đối với anh em thì sao? Yêu thương nhau. Bởi vì anh em xảy ra xung đột thì ai sẽ buồn nhất? Là cha mẹ. Cho nên “anh thương em, em kính anh, anh em thuận, hiếu trong đó”. Chúng ta cũng thế hội được, một người thật sự có hiếu tâm thì họ cũng sẽ có tâm cung kính đối với cha mẹ của người khác. Thế nên mở rộng ra, họ cũng sẽ hiếu kính đối với tất cả trưởng bối. Vậy liệu họ có đi ức hiếp con cái của người khác không? Không có. Bởi vì họ biết khi con cái của người khác bị tổn thương thì cha mẹ của chúng sẽ đau lòng nhất, tâm thấu hiểu này của họ sẽ tự nhiên mà mở rộng ra. Cho nên, tấm lòng nhân từ của một người bắt nguồn từ điểm khởi đầu này, từ “cha con có tình thân”, từ hiếu đạo này mà mở rộng ra. Do vậy, học Nhập Tắc Hiếu đặc biệt quan trọng.

Vậy chúng ta bước vào Nhập Tắc Hiếu. Dạy con trẻ hiếu, trước tiên phải nói cho chúng biết tại sao phải hiếu? Cái gọi là biết ân thì mới biết báo ân. Vì vậy, chúng ta phải hướng dẫn trẻ nhỏ nhớ nghĩ ân đức của cha mẹ. Vừa bắt đầu chúng tôi sẽ nói, hai, ba nghìn năm trước, có vị thánh giả gọi là Phật-đà. Có một hôm, ngài dẫn theo các học trò của mình ra vùng ngoại thành, trên đường đi nhìn thấy một đồng xương khô, đức Phật đem xương này phân chia thành hai đồng, một đồng có màu tương đối trắng, một đồng có màu tương đối xám đen. Học trò cũng rất hiếu học, họ biết được: “Tâm có nghi, thì chép lại, đi hỏi người, tìm nghĩa đúng”, thế nên biết được việc học hỏi là phải biết nêu ra câu hỏi. Tiếp đến, đức Phật liền nói với các học trò, ngài nói: “Tại sao hai đồng xương khô này, một đồng thì tương đối trắng, một đồng thì màu xám đen?” Đồng xương có màu xám đen này là xương của người nữ. Xương của người nữ vì sao tương đối xám đen? Bởi vì làm mẹ phải mang thai mười tháng, trong thời gian mười tháng mang thai, tất cả dinh dưỡng của em bé đều phải từ trong máu huyết của người mẹ chuyển qua cho, nếu canxi của em bé không đủ thì nhất định phải lấy từ trong xương của người mẹ truyền qua. Vì vậy, mang thai mười tháng rất khó nhọc.

Chúng tôi đã từng cho các em nhỏ chơi một trò chơi, đó là bảo chúng lấy một quả trứng gà, sau đó đặt ở trong người, gọi là “trò chơi bảo vệ trứng một ngày”. Chúng tôi nói với các em: “Hôm nay các em thử cảm nhận một chút cảm giác giữ gìn một quả trứng, chỉ cần giữ trứng một ngày xem các em có thể bảo vệ

nó được không.” Kết quả bọn trẻ lúc đầu thì hết sức cẩn thận, sau khoảng một đến hai giờ đồng hồ thì gần như đã quên mất, vì vậy mà nghe thấy rất nhiều âm thanh: “Á”! Đến tiết học cuối cùng ngày hôm đó, số trứng không bị vỡ còn lại rất ít. Thầy giáo liền dẫn dắt các em: “Các em xem, các em mới giữ một ngày mà không giữ được, nếu mẹ cũng giống các em, ngày ngày đều chạy nhảy như vậy thì khi sinh các em ra chỗ này xanh một mảng, chỗ kia tím một mảng. Các em xem, trong mười tháng mẹ phải giữ gìn các em rất cẩn thận, hơn nữa cân nặng của các em mỗi ngày một tăng.

Trong thời gian mẹ mang thai sẽ có phản ứng sinh lý, bị buồn nôn, ăn cơm không nổi, nhưng khi mẹ không ăn nổi cơm vẫn ép buộc chính mình, nhất định phải tiếp tục ăn. Này các bạn nhỏ, tại sao miệng không muốn ăn nhưng mẹ vẫn phải ăn? Tại sao vậy? Vì mẹ muốn cơ thể có đủ dinh dưỡng để truyền cho các em. Vì vậy, dù mẹ rất khó chịu cũng cố gắng ép mình ăn uống cho bằng được. Cho nên các em nhỏ, các em có được kén ăn hay không? Các em xem, mẹ vì các em mà cố gắng ăn uống, các em cũng nên báo đáp mẹ, không nên kén ăn, đồ nên ăn, đồ dinh dưỡng thì phải ăn để thân thể khỏe mạnh, khiến cho mẹ vui lòng.” Chúng ta dẫn dắt như vậy, con trẻ sẽ cảm thấy như đích thân trải qua.

Thời gian mười tháng mang thai, cơ thể người mẹ rất nặng nề, đi lại đều không dễ dàng. Chúng tôi cũng đã từng lấy quả bóng rổ đưa cho bọn trẻ bỏ vào trong người, để cho chúng cảm nhận, bởi vì rất nhiều điều bạn cần phải cảm nhận thì mới biết được cảm giác ấy. Tiếp đến tôi lại dẫn dắt học sinh, tôi nói: “Thầy đã từng tìm hiểu được, ở hai bên giường sanh trong phòng sanh có hai thanh sắt to như vậy, kết quả là thanh sắt to như vậy đều bị bẻ cong. Các em nhỏ à, sức mạnh gì đã khiến thanh sắt ấy bị cong vậy?” Chúng liền nói: “Là sức mạnh của đau đớn.” Tại vì người mẹ sinh sản rất đau, vì vậy đã nắm lấy hai thanh sắt này, năm này qua tháng nọ, hai thanh sắt này đều bị những sức mạnh này bẻ cong đi. Đau đớn khi sanh con còn đau đớn hơn bệnh ung thư, rất nhiều người bị bệnh ung thư vì sao lại tự tử? Vì không chịu nổi đau đớn. Thế mà người mẹ lại có thể chịu đựng sự đau đớn hơn cả đau đớn của người bị ung thư. Khi người mẹ sinh đứa con ra, câu đầu tiên, suy nghĩ đầu tiên là gì? Là con mình có khỏe mạnh hay không! Tình thương của mẹ dành cho các em đã làm cho mẹ có thể hoàn toàn bỏ sự đau đớn sang một bên như vậy, ân đức này cả đời chúng ta đều phải ghi nhớ trong lòng.

Tiếp đến, nuôi dưỡng dạy dỗ các con lại càng vất vả hơn. Có một người bạn nói rằng: “Trước khi chưa sanh em bé thì thường nghĩ mau sanh bé ra, nhưng sau khi sanh ra cảm thấy rất muốn nhét lại vào trong bụng.” Cho nên công lao

dưỡng dục lớn hơn công lao sanh thành! Bởi vì bao nhiêu đêm dài phải hao mòn vì con cái, nếu buổi tối con không ngủ thì người trong nhà phải như thế nào? Thay nhau ra trận, làm cuộc thi tiếp sức, bởi vì tôi cũng từng như vậy. Chuyện là con của chị gái tôi không ngủ, tôi cũng được xếp vào đội ngủ thay ca, nhưng mà tôi bế nó chỉ khoảng chừng hai mươi phút thì hết chịu nổi, tay mỏi đến rụng rời. Tôi bế đứa cháu trai này và nói với nó: “Sau này con không hiếu thảo với mẹ thì cậu sẽ là người đầu tiên trách phạt con nghiêm khắc!” Bởi vì bao nhiêu đêm dài người mẹ phải vất vả giúp con vào giấc ngủ, thức cả đêm bên con; bao nhiêu lần con bị bệnh, nửa đêm cha mẹ phải đưa con đi khám bác sĩ, bao nhiêu ngày lo lắng bữa ăn tiếp theo của con mình phải làm sao. Những áp lực cuộc sống này, trọng trách của việc dạy dỗ, lúc nào cũng đặt trên vai của cha mẹ.

Nên đức Phật nói với học trò: “Ân đức của cha mẹ, một đời này chúng ta không thể báo đáp được”, chúng ta phải tận tâm tận lực để làm trọn hiếu đạo của phận làm con. Chúng tôi nói hết với bọn trẻ về những vất vả của cha mẹ, trong quá trình giảng giải có một số em đã cảm động rơi nước mắt. Chúng tôi tiếp tục nói với các học sinh: “Chúng ta rất cảm động trước sự vất vả của cha mẹ, vậy sau khi rơi nước mắt rồi thì phải làm sao?” Các em thật sự cảm nhận được ân đức của cha mẹ thì phải bắt đầu bằng những việc làm hiếu thuận. Khi các em có thể làm được một điều trong quyển Đệ Tử Quy, vậy thì các em đã làm trọn được một phần hiếu tâm; khi các em làm được tất cả điều trong Đệ Tử Quy thì các em đã làm được rất viên mãn hiếu đạo. Khi con trẻ khởi lên tâm biết ân thì tiếp theo chúng ta sẽ dạy chúng phải báo ân. Vậy thực hành hiếu đạo từ đâu? Chúng ta cùng xem đoạn kinh văn này của Đệ Tử Quy, chúng ta cùng nhau đọc qua một lần:

Cha mẹ gọi, trả lời ngay. Cha mẹ bảo, chớ làm biếng. Cha mẹ dạy, phải kính nghe. Cha mẹ trách, phải thừa nhận.

“*Cha mẹ gọi, trả lời ngay*”, câu này nhắc tới thái độ nói chuyện với cha mẹ rất quan trọng. Kỳ thực, từ chỗ nào nhìn thấy được đạo đức, học vấn của một người vậy? Từ từng cử chỉ, lời nói của họ. Cho nên thái độ của trẻ khi nói chuyện với cha mẹ có ảnh hưởng rất sâu sắc đến chúng. Khi chúng đang hình thành tâm hiếu, tâm cung kính thì học vấn của chúng cũng được xây dựng nền tảng rất vững chắc. Khi chúng không có sự hiếu và kính này thì chúng sẽ sanh khởi tâm gì? Có thể là ngạo mạn, có thể là không cung kính, như vậy rất có khả năng sẽ hủy hoại đạo nghiệp một đời của chúng. Tôi nói như vậy không hề khoa trương, trong sách Đại Học có nói đến một người nếu muốn cống hiến cho đất nước, cho xã hội, nói

rằng: “Thời xưa, người muốn làm sáng minh đức trong thiên hạ”, trước tiên phải thế nào? “Trước tiên phải trị quốc; muốn trị quốc thì trước tiên phải tề gia; muốn tề gia thì trước tiên phải tu thân; muốn tu thân thì trước tiên phải chánh tâm.” Cho nên con trẻ phải có thể thành ý, chánh tâm thì chúng mới có thể tu thân, tề gia. Cho nên trường dưỡng sự hiếu và kính của trẻ nhỏ là chánh tâm của chúng. Làm thế nào để “thành ý, chánh tâm”? Nhất định phải “cách vật, trí tri”. Cách vật chính là loại bỏ lòng ham muốn vật chất của chúng, loại bỏ tính nét xấu của chúng, như không kiên nhẫn, ngạo mạn chính là tính nét xấu, từ nhỏ có thể chuyển hóa tính nét xấu này của chúng chính là cách vật, trí tri, vậy thì có thể thành ý chánh tâm. Cho nên, đại học vẫn đều là bắt đầu cấm rễ từ chỗ nhỏ.

Chúng ta nghĩ thử xem, con trẻ bây giờ, bạn gọi chúng: “Tiểu Minh ơi!”, chúng sẽ trả lời thế nào? “Việc gì vậy?” Đáp án chuẩn. Bây giờ nếu có một đứa trẻ, bạn gọi nó, nó bước đến nói: “Chú ơi, chú có việc gì không ạ?” Đột nhiên bạn sẽ như thế nào với nó? Cảm thấy kính nể! Hiện tại thật sự là đứa trẻ ngoan còn sót lại. Cho nên phải dạy trẻ nhỏ! Tôi nói với rất nhiều phụ huynh, con trẻ từ nhỏ cần phải dạy chúng lễ phép, nhìn thấy người lớn phải chào hỏi. Họ nói: “Chào hỏi hả? Chúng có thể cười với thầy một cái là tốt lắm rồi, chứ còn chào hỏi nữa!” Thưa các bạn, thái độ đối với con trẻ như vậy có đúng hay không? Bạn xem, hiện nay chúng ta đã hạ thấp tiêu chuẩn dạy con trẻ sẽ tạo thành kết quả thế nào? Đời sau không bằng đời trước. Bạn xem, kết quả không phải đều đã hiện ra rõ ràng rồi sao? Vì thế, tiêu chuẩn dạy con trẻ tuyệt đối không thể nào theo thời đại mà thay đổi. Bạn nắm vững nguyên tắc thì con cái sẽ có thể học được đến mức độ đó. Chúng ta phải dẫn dắt con cái, khi cha mẹ gọi con thì con phải mau chóng bước tới: “Thưa cha mẹ, có việc gì vậy ạ?” Đương nhiên chúng ta làm trưởng bối thì trước tiên phải làm cho con cái xem. Khi ông bà nội gọi chúng ta, thân làm cha mẹ, chúng ta nhất định phải hết sức cung kính biểu diễn cho chúng xem. Cho dù bây giờ bạn diễn không được cũng phải như thế nào? Quen rồi sẽ thành tự nhiên. Khi chúng ta làm được thái độ như vậy, bầu không khí hiếu tâm và cung kính sẽ dần dần lan tỏa, sẽ dần hình thành nếp sống trong gia đình của bạn.

Ngoài “cha mẹ gọi, trả lời ngay”, ngoài tâm cung kính đối với cha mẹ, còn phải có tâm cung kính với ai? Với sư trưởng, cũng phải “sư trưởng gọi, trả lời ngay”, còn ai nữa không? “Trưởng bối gọi, trả lời ngay”, “cấp trên gọi, trả lời ngay”. Nếu ngày mai bạn đi làm, khi cấp trên của bạn gọi bạn, bạn liền lập tức đến ngay: “Giám đốc, anh có chuyện gì không?” Chắc giám đốc của bạn sẽ lập tức nói: “Hôm nay anh có sót không vậy?” Không vấn đề gì, bắt đầu thay đổi từ

chúng ta thì cả trái đất cũng sẽ thay đổi theo, không nên xem thường năng lực của chính mình. Cho nên học tập phải học một biết mười, phải có thể từ trong nội tâm của chúng ta, gọi là “tâm hành nhất như”.

Tâm là căn bản, tất cả những hành vi đều từ tâm của bạn mở rộng ra, khi nội tâm của một người thật sự cung kính, người đó sẽ cung kính đối với tất cả mọi người. Vì vậy, trong chương đầu Lễ Ký, Khúc Lễ mở đầu có nói: “Khúc lễ nói, không gì không kính”, đối với tất cả người, vật, việc đều phải cung kính. Thừa các bạn, nếu một người đối với cha mẹ, anh em, trưởng bối đều cung kính thì đối với những việc mà cha mẹ giao phó họ sẽ như thế nào? Điều tận tâm tận lực như nhau; khi họ cung kính với người thì sẽ cung kính với việc. Khi họ cung kính với người thì thức ăn mà cha mẹ vất vả khổ nhọc kiếm tiền mua được, họ có lãng phí hay không? Không! Thế nên khi trẻ con biết cung kính với người thì trong tâm tự nhiên cũng sẽ sanh tâm cung kính với vật, với việc. Vì vậy thừa các bạn, tâm cung kính quá quan trọng.

Vậy đối với trẻ con, người lớn có cần phải “con cái gọi, trả lời ngay” hay không? Mọi người đừng cho là thầy Thái nói phải cung kính với tất cả mọi người, nên hôm nay trở về, con cái gọi bạn thì bạn lập tức chạy ngay đến: “Con à, có việc gì không vậy?” Đó là bạn đã học đến ngu khờ rồi. Chúng ta là trưởng bối, chúng là hậu bối, chúng ta phải để chúng cung kính đối với chúng ta, phải thành toàn tâm cung kính của chúng. Bởi vậy nên, nếu hôm nay con cái nói: “Ba ơi, ba qua đây một chút”, bạn có phải qua đó hay không? Không thể nào, phải nói: “Sao con không qua đây?” Sau khi chúng đi đến thì nói tiếp với chúng: “Nào, chúng ta cùng nhau học Đệ Tử Quy.” Bạn không nên mới bắt đầu thì đã trách mắng chúng, đừng làm như vậy, mà phải dẫn dắt từng bước, cùng học với chúng, tâm của chúng sẽ tự nhiên muốn noi theo những tấm gương trong câu chuyện về các vị thánh hiền. Cho nên, chúng ta đối mặt với vai diễn khác nhau, chúng ta phải biết vận dụng học vấn như thế nào.

Có một cô giáo, con của cô ấy, có một hôm con của cô ở bên ngoài gõ cửa phòng gọi cô, mẹ chồng cô đi tới, có thể là muốn bảo con cô đi ăn gì đó. Kết quả cháu trai bà ngay lập tức trả lời một câu: “Bà đừng ồn nữa!” Làm sao đây? Bạn xem, con cái không cung kính với bà nội. Cho nên giáo dục rất quan trọng, phải thận trọng ngay từ đầu, bạn vừa phát hiện thì phải nhanh chóng xử lý, nếu không đợi khi chúng quen rồi thì rất khó sửa. Cô giáo này cũng rất nhạy bén, lập tức mở cửa và nói với con cô: “Xin lỗi bà nội ngay.” Cô lập tức uốn nắn cách nói chuyện ngạo mạn, không cung kính của con mình. Đứa con này chết cũng không xin lỗi,

không chịu xin lỗi, thế là mẹ chồng cô ấy nói: “Thôi, thời tiết nóng như vậy, không cần xin lỗi đâu.” Lúc này phải làm sao đây? Đây là đang khảo nghiệm chúng ta về trí tuệ của người làm cha mẹ. Kết quả thấy con không xin lỗi, người mẹ liền lập tức nói với mẹ chồng của mình, cô ấy nói: “Mẹ à, không dạy tốt con cái là lỗi của con, con xin lỗi mẹ!” Người mẹ này nói vừa dứt lời thì nước mắt của đứa trẻ liền rơi xuống. Nước mắt rơi xuống biểu hiện điều gì? Biết hổ thẹn. Tiếp đến, người mẹ lại nói với đứa con: “Con xem, con không cung kính với bà nội như vậy, nhưng bà nội vẫn luôn nghĩ đến con, sợ con quá nóng, con có thấy được tấm lòng của bà nội đều luôn nghĩ đến con không?” Người làm con dâu phải nói giúp cho mẹ chồng, bà nội nghe xong thì rất cảm động, sau đó rời đi. Cho nên mối quan hệ mẹ chồng nàng dâu bởi vì chuyện này mà có sự phát triển rất tốt, mẹ chồng cảm thấy người con dâu này hiểu lòng mình.

Tiếp đến mẹ của em lại nói với em: “Tôi nay con phải viết nhật ký, nghiêm túc phản tỉnh một chút.” Thế là tối đó đứa trẻ này đã viết nhật ký, nói nó có hai cái tôi: Một cái tôi thiện lương và một cái tôi không thiện lương. Không thiện lương và thiện lương này đang giằng co với nhau. Thừa các bạn, tuổi còn nhỏ mà đã có sự đấu tranh tư tưởng lớn như vậy, sau này lớn lên thì sự đấu tranh càng nhiều hơn. Nhưng nếu từ khi còn nhỏ đã cắm rễ hiểu tâm, cuộc đời của chúng sẽ không có những mâu thuẫn này, cuộc đời chúng cũng sẽ không bởi vì không cung kính, bởi vì tính tình không tốt mà làm ra những chuyện khiến bản thân hối hận. Cho nên, khi đứa trẻ vừa phạm lỗi, người làm cha mẹ chúng ta cũng phải thật nhạy bén, phải nhanh chóng xử lý. Câu dạy bảo này của chúng ta: “Cha mẹ gọi, trả lời ngay”, phải cung kính; “cha mẹ bảo, chớ lười biếng” cũng là cung kính; “cha mẹ dạy, phải kính nghe. Cha mẹ trách, phải thừa nhận”, đều là tâm cung kính đối với cha mẹ.

Kỳ thực khi một người có thể cảm nhận sâu sắc ân đức của cha mẹ thì tâm cảnh của người đó sẽ tự nhiên nhu hòa, tự nhiên cung kính. Còn nhớ khi chị của tôi lấy chồng, tôi là con trai một, vì vậy tôi ra mở cửa giúp anh rể. Trên đường đi có rất nhiều nghi thức rước dâu, kỳ thực những nghi thức rước dâu này đều có ý nghĩa riêng của nó. Trong đó có một nghi thức khiến tôi ấn tượng sâu sắc nhất, đó là lúc anh rể tôi đưa chị của tôi đến chào cha mẹ tôi trước khi về nhà chồng, tôi đứng bên cạnh dự lễ. Khi hai vợ chồng chị quỳ xuống thì cha tôi liền rơi nước mắt. Ngay vào lúc cha tôi rơi nước mắt thì tôi cũng liền cảm động khóc theo. Trong thời khắc đó, tôi cảm nhận được tâm cảnh của người làm cha, người cha đã chăm sóc cô con gái này hai mươi mấy năm, không biết đã lo lắng biết bao,

không biết đã bận tâm biết bao nhiêu chuyện, niệm niệm đều mong muốn con được lớn lên khỏe mạnh, học tập tốt, con có thể tìm được chỗ nương tựa tốt. Vì thế, giọt nước mắt đó của cha tôi là có một chút an ủi như vậy: “Hôm nay cuối cùng đã giúp con gái tìm được chỗ trao thân gửi phận tốt”, đó là nước mắt yên tâm vui mừng, nước mắt cảm động.

Mà sự quan tâm, vất vả của cha mẹ dành cho con cái liệu có phải là gả đi rồi thì không lo lắng nữa hay không? Không phải, mà là yêu thương bảo vệ cả đời. Có câu nói: “Mẹ già một trăm tuổi, thường lo con tám mươi”, người mẹ mặc dù sống đến 100 tuổi, người con đã 80 tuổi, nhưng trong mắt người mẹ vẫn cảm thấy con mình còn bé bỏng. Khi trong lòng tôi cảm nhận được sự vất vả, cực nhọc của người làm cha, tôi đã tự nhủ với mình: “Cả đời này không thể báo đáp hết ân đức của cha mẹ, tuyệt đối không thể lại nói một câu ngỗ nghịch, hay nói một câu bất kính với cha mẹ.” Bởi vì có được sự thể hội này, mà khi nhìn thấy cha mình tự nhiên trong lòng liền sanh cung kính, hoan hỷ. Cho nên rất quan trọng, chúng ta phải luôn để ân đức của cha mẹ ở trong lòng, rất tự nhiên mà “thành ở trong liền hiện ra ngoài”, sự cung kính trong lời nói và hành vi của chúng ta sẽ thể hiện ra bên ngoài.

“*Cha mẹ bảo, chớ làm biếng*”, chuyện chúng ta đã đồng ý giúp cha mẹ làm thì không được lười biếng, nhận lời rồi thì phải nhanh chóng đi làm, việc này chúng ta yêu cầu bọn trẻ thì rất dễ áp dụng: “Con không phải nói muốn đi tắm sao? Mau đi tắm đi! Cha mẹ bảo, chớ làm biếng.” Khi bạn và con cái đều có được tiếng nói chung, chúng ta đều phải cùng nhau tuân theo lời dạy bảo của Khổng lão phu tử, con cái có tiếng nói chung với bạn, bạn sẽ câu thông rất tốt. Vậy chúng ta hãy nghĩ lại: Chúng ta cũng đã lớn như vậy rồi, chuyện mà cha mẹ sai bảo, cha mẹ giao phó cho chúng ta, chúng ta có “chớ làm biếng” hay không? Đối với người thân, bạn bè, những chuyện đã nhận lời, chuyện chúng ta dễ thất hứa nhất là chuyện nào? Là chuyện có liên quan tới ai? Có liên quan tới người thân nhất là cha mẹ, thậm chí ngay cả với người thân nhất như chồng hay vợ. Những người thân nhất với chúng ta, đều là những người quan trọng nhất và có ân đức nhất với cuộc đời chúng ta, kết quả ngược lại chúng ta rất dễ không giữ chữ tín với họ, nguyên nhân là gì vậy? Vì không giữ chữ tín với khách hàng thì không kiếm được tiền, nhưng không giữ chữ tín với cha mẹ thì còn có thể tìm lý do: “Ôi, con dạo này rất bận, thật ngại quá, thật ngại quá!” Cho nên con người phải phản tỉnh suy nghĩ, chúng ta phải nên giữ chữ tín đối với cha mẹ hơn, như vậy mới là thái độ đúng đắn. Đương nhiên, đối với cha mẹ giữ chữ tín, đối với tất cả mọi người cũng

cần phải giữ chữ tín. Hôm nay học xong tiết học này, chúng ta hãy suy nghĩ xem, đã từng nhận lời với cha mẹ việc gì mà đến giờ vẫn còn nợ hay không, nếu có thì phải mau chóng thực hiện.

Ở Thâm Quyển có một thầy giáo, ngay lúc nghe giảng xong anh nói rằng: “Mấy ngày trước khi tôi về quê, nhìn thấy ba của tôi cầm một con dao cạo râu rất cũ, tôi liền nói với ông: Ba à, con dao này cũ quá rồi, đừng dùng nữa, con đi mua cho ba một cái khác”, lập tức đem con dao cạo râu của ba bỏ vào trong thùng rác. Kết quả đã quên mất, làm ba của anh ấy tức giận mất mấy ngày. Nghe xong buổi giảng, đột nhiên anh ấy chợt nhớ ra, lập tức gọi điện thoại về xin lỗi ba mình, sau đó nhanh chóng sắp xếp mua dao cạo râu gửi về nhà. Kết quả là không chỉ có một người, có một vị giáo viên khác cũng nhớ đã hứa mua dao cạo râu cho ba mình nhưng vẫn chưa mua. Cho nên, mọi người thật sự cần phải được nhắc nhở, bên cạnh bạn có người bạn tốt, bạn có thể thường xem kinh sách thì có thể thường nhận ra bản thân còn có những chỗ nào thiếu sót.

Ngày xưa, rất nhiều người con hiếu, không đợi cha mẹ sai bảo, họ đều có thể cảm nhận được cha mẹ đang cần những gì, tự mình chủ động đi làm. Thời Tam Quốc, có người con hiếu tên Mạnh Tông, mọi người có thể đã nghe qua câu chuyện Mạnh Tông Khóc Măng, ông thấy mẹ mình đã không ăn được gì trong một thời gian rất dài, đột nhiên rất muốn ăn món canh măng. Ông vừa thấy mẹ mình vì đã lâu ăn uống không được, tỳ vị đều đã suy nhược, mà đột nhiên lại rất muốn ăn món này, nếu không được ăn thì sẽ như thế nào? Rất đau khổ. Thế là ông đã đi đến rừng tre, đứng ở đó mà khóc, bản thân cũng không biết phải làm thế nào. Tấm lòng hiếu thảo này, tấm lòng chân thành này, nước mắt rơi xuống đã cảm động điều gì? Cảm động được cây tre. Nước mắt của chúng ta rơi xuống thử xem có thể cảm động được không? Lúc đó đang là mùa đông, vốn sẽ không có măng mọc, nhưng mà tấm lòng hiếu thảo của ông, tâm chân thành đến cực điểm thì vàng đá cũng phải cảm động.

Cây tre là thực vật, tiến sĩ Masaru Emoto của Nhật Bản đã từng nghiên cứu được ý niệm con người có thể ảnh hưởng đến khoáng vật, có thể ảnh hưởng đến nước. Khi con người có ý niệm thiện, nước sẽ kết tinh rất đẹp; khi người có ý niệm thiện, đến cả nước hồ rất dơ bẩn cũng trở nên trong sạch. Cho nên, đại tự nhiên và tâm người là có sự tác động lẫn nhau, có tình hình như thế. Thời xưa có nhiều người con hiếu thảo như vậy, tại sao có thể cảm động cây tre, có thể cảm động rất nhiều động vật, thậm chí còn cảm động cả con hổ hung dữ nhất? Đều nhờ vào điều gì của họ? Hiếu tâm của họ. Vỡ kịch hay như vậy, tổ tiên xưa của

chúng ta đã biểu diễn mấy ngàn năm rồi, vở kịch hay như vậy chúng ta có nên tiếp tục diễn nữa không? Nên diễn. Chỉ cần chúng ta có thể học được hiểu tâm của họ, nhất định có thể trong đời này của chúng ta sẽ diễn ra được từng vở, từng vở kịch rất hay khiến người ứa nước mắt. Mẹ của Mạnh Tông ăn được món canh măng này liền khỏi bệnh, thật sự người con hiếu có thể khiến cha mẹ cảm thấy an ủi, khiến cha mẹ thân thể khỏe mạnh. Cho nên “cha mẹ bảo, chớ làm biếng”.

Câu tiếp theo là “*cha mẹ dạy, phải kính nghe*”. Khi cha mẹ dạy bảo chúng ta, chúng ta phải cung kính lắng nghe, tuyệt đối không được cãi lại. Nếu lúc cha đang răn dạy quở mắng chúng ta, kể ra mười chuyện mà trong đó chỉ có hai chuyện là thật, tám chuyện còn lại bạn cảm thấy là cha đã hiểu lầm mình, bạn có cần phải lập tức cãi lại không? Có cần không? Không cần. Bởi vì lúc dạy bảo chúng ta chính là đang trong cơn giận dữ, trong lúc này bạn chỉ cần nói: “Dạ, dạ”, có thể ba bạn vốn đang rất tức giận nhưng từ từ cơn giận cũng nguôi đi. Đợi khi ba bạn mắng xong, tâm tình của ông ấy đã bình tĩnh đi nhiều rồi, đột nhiên sẽ nghĩ lại: “Hình như mình đã mắng con như thế nào? Mắng hơi quá đáng rồi!” Có thể ông sẽ rất chủ động gọt một ít trái cây: “Nào, qua đây cùng ăn trái cây đi con”, chủ động làm hòa. Lúc này bạn cũng phải thật tự nhiên bước đến, coi như không có chuyện gì. Bạn không thể lập tức nói: “Ba à, sao vậy? Chắc ba muốn làm hòa với con phải không?” Đừng suy nghĩ cứng nhắc như vậy, chúng ta phải thuận theo tình hình mà làm.

Cho nên khi cha mẹ trách mắng mà bạn không cãi lại, cha mẹ hiểu lầm bạn, bạn vẫn có thể bình tâm tĩnh trí mà tiếp nhận, sự tôn trọng, sự khâm phục của cha mẹ dành cho bạn sẽ như thế nào? Sẽ được nâng cao. Khi cha mẹ càng tôn trọng bạn thì sau này bạn rất dễ dàng gần gũi chia sẻ với cha mẹ, cha mẹ sẽ dần hiểu ra ai là người đáng được mình tín nhiệm nhất? Chính là con trai của mình, chính là con gái của mình. Cho nên, “cha mẹ dạy, phải kính nghe”. Nếu ba bạn bị bệnh tim thì bạn phải xem tình huống mà quyết định. Ví dụ khi ông nhìn thấy bạn thì mắng rất dữ dội, đã sắp lên cơn đau tim, bạn có nên đứng ở nơi đó mà “cha mẹ dạy, phải kính nghe” không? Có nên không? Cho nên, cầu học vẫn phải học rất linh hoạt, niệm niệm đều suy nghĩ cho cha mẹ, bạn liền biết được ngay lúc đó nên tiến thoái như thế nào cho thỏa đáng.

Câu tiếp theo “*cha mẹ trách, phải thừa nhận*”. Cha mẹ trách phạt, thậm chí là đánh, chúng ta cũng nên vui vẻ tiếp nhận và suy nghĩ xem tại sao cha mẹ lại tức giận như vậy, lỗi lầm của chúng ta rốt cuộc là ở chỗ nào? Có một lần, cha của Tăng Tử rất tức giận vì Tăng Tử đã phạm một lỗi, ông cầm một cây gậy lớn

đánh Tăng Tử. Tăng Tử bởi vì nói: “Cha mẹ trách, phải thừa nhận”, cho nên không nhúc nhích, cứ đứng yên để cho cha đánh, kết quả người cha ra sức quá mạnh nên đã đánh ông ngã xiu. Câu chuyện này truyền đến tai của Khổng phu tử, ngài liền nói với các học trò: “Tăng Tử làm như vậy là bất hiếu.” Vì sao vậy? Khổng phu tử nói: Khi cha mẹ đang tức giận, không kiềm chế được cảm xúc được, nếu lỡ tay đánh một gậy trúng ngay đầu của các con, vậy con trai chết đi thì ai đau lòng nhất? Cha mẹ, đúng vậy! Cho nên Khổng phu tử nói: “Gậy nhỏ thì tiếp nhận”, đánh bằng gậy nhỏ thì có thể ngoan ngoãn chịu đòn; gậy lớn thì bỏ chạy, người thời xưa khá nho nhã, “gậy lớn thì bỏ chạy”. Cho nên khi nhìn thấy cha cầm gậy lên có thể sẽ đánh chết bạn thì phải mau chạy đi, không thể đẩy cha mẹ rơi vào chỗ bất nghĩa. Thưa các bạn, học học vấn thánh hiền phải biết vận dụng một cách linh hoạt.

Cho nên “cha mẹ dạy, phải kính nghe; cha mẹ trách, phải thừa nhận”. Tôi hỏi học sinh, tôi nói: “Sau mỗi lần các em bị mẹ cha trách mắng xong, trong nội tâm của các em có cách nghĩ như thế nào?” Bọn trẻ trả lời thế nào? “Xui xẻo! Bị cha phát hiện rồi, bị mẹ phát hiện rồi, lần sau sẽ không để cho bị phát hiện nữa.” Chúng tôi quan sát được, khi trẻ con tiếp nhận sự dạy dỗ của cha mẹ, tâm thái của chúng thường không đúng, vì thế vào lúc thích hợp bạn phải nói chuyện thay cho cha mẹ chúng, để xoay chuyển thái độ của chúng. Chúng tôi nói với học sinh, tôi nói: “Khi cha mẹ đang trách phạt các em, lúc họ đang nổi giận, thực ra thân thể của cha mẹ đã bị tổn thương rồi.” Mỗi lần nổi giận thì cần mấy ngày thân thể mới khôi phục lại như bình thường? Phải cần khoảng ba ngày. Các em xem, có ai thích mắng người khác không? Mắng người không tốt đối với thân thể như vậy. Nhưng cha mẹ vì muốn các em nhớ kỹ lời dạy này, sau này không được tái phạm những chuyện bất lợi với bản thân nữa, cho nên họ thà rằng nổi giận làm tổn thương thân thể chính mình, chứ không muốn để các em hư hỏng. Các em phải thấu hiểu nỗi lòng này của cha mẹ, vì muốn nâng cao đạo đức và học vấn cho các em, để các em không bị sa ngã nên cha mẹ mới phải dạy các em, trách phạt các em, các em phải xứng đáng với sự yêu thương, bảo vệ, quan tâm của cha mẹ.

Cách mà cha mẹ yêu thương các em, có lúc nói năng nhẹ nhàng, có những lúc lại vô cùng hung dữ với các em, nhưng đều cùng là tâm yêu thương các em, các em phải thể hội. Chúng ta không nên phụ lòng dạy dỗ của cha mẹ, không thể để sự nóng giận này của cha mẹ trở nên vô ích, không thể để thân thể cha mẹ tổn thương vô ích, vì vậy các em phải nhớ kỹ sai phạm lần này, phải biết sau khi bị quở mắng thì sẽ đổi lại được điều gì? Tiến bộ, phải học tập theo đức hạnh của

Nhan Uyên, học trò giỏi của Khổng lão phu tử, phải có thể “không phạm lỗi hai lần”. Lần này bị cha mẹ trách mắng xong thì nhất định phải nhớ kỹ lần sau không tái phạm chuyện khiến cha mẹ nổi giận, đau lòng nữa. Khi trẻ nhỏ có tâm thái như vậy, chúng sẽ không còn cảm thấy xui xẻo, điều mà chúng nhớ rõ chính là lần sau không thể tái phạm. Tiết học hôm nay tới đây thôi, cảm ơn mọi người!